

EGER VÁR VIADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tihódi Lantos Sebestyén

ELSŐ RÉSZE

285 Abaúj vármegyéből elbocsáták
Koron Farkast, ötven gyalogval adák,
Príni Ferenc, Mihál, Nagy Borbást adák
Huszonöt puskással, jókkal bocsáták.

290 Hamar Serédi György Kendi Bálintot
Elbocsátá, véle ötven drabantot,
Regécből es az Fekete Lőrincöt,
Véle bocsáta tizennégy drabantot.

295 Szabad várasok Lökös Mihált száz gyalogval,
Báthori György Nagy Pált harminc gyalogval,
Jászhai prépost az Jászhai Mártonval
Elbocsátá negyvenegy gyalogjával.

300 Elbocsáták Bor Mihált jó puskással,
Sáros vármegyéből hetvenhat gyalogval,
Szepes vármegyéből Szenci Mártonval
Egörlbe bocsáták negyven drabantval.

Rágondolván, Ung vármegyéből vala
Szalacsikai György, és Nagy Imre vala,
Tizennyolc gyalogval Egörben szálla.
Homonnai Gábríelné es bocsáta,

305 Ez Somogyi Ferenc, Nagy Tamás menének,
Huszonnégy gyalogval Egré érének,
Szolnok szállása előtt béeskőnek
Királnak, országnak és az pispöknek.

310 Nagy káptalannak vala száz drabantja,
Kiket bé nem kérhetének az várba,
Várbéli fizetésre hívják vala,
Egyesség felé ök oszlottak vala.

315 Csak Figedi Jánost lovag gyalogval
Bocsáták csak huszonheted magával.
Ezután Gömörből Kis Pétör Antal
Juta Egré ötven puskás gyalogval

320 Jutának erős Kassából drabantok,
Kit királ hagyá: "Szolnokban bocsássátok."
Késén jártak, mert már elcsúszott Szolnok,
Egör várban menének az jámborok.

EGER VÁR VIADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

A felvidéki erősítés

A szakasz fő témája

A felvidéki vármegyék, főurak és szabad királyi városok által küldött segédc csapatok részletes, név szerinti lajstroma, a káptalani zsoldosok körüli belső feszültség, valamint a Szolnok eleste után Egerbe menekülő kassai katonák sorsfordulója.

Mi történik ebben a blokkban?

* **285–292. sor:** Folytatódik a segélycsapatok érkezése. Abaúj vármegye ötven gyalogost küld Koron Farkas vezetésével, míg a Perényi (Príni) fivérek, Ferenc és Mihály Nagy Borbás hadnagy parancsnoksága alatt huszonöt kiváló puskást indítanak útnak. Serédi György főúr azonnal intézkedik, és Kendi Bálintot küldi ötven nehézgyalogossal (drabanttal), Regéc várából pedig Fekete Lőrinc érkezik tizennégy katonával.

* **293–300. sor:** A szabad királyi városok közösen száz gyalogost állítanak ki Lökös Mihály vezetésével. Báthori György harminc katonát küld Nagy Pállal, a jászói prépost pedig Jászai Márton parancsnoksága alatt negyvenegy gyalogost ad a közös védelembe. Sáros vármegye hetvenhat jó puskás gyalogost küld Bor Mihály élén, Szepes vármegyéből pedig negyven drabant érkezik Szenci Márton vezetésével.

* **301–308. sor:** Ung vármegye kissé szerényebb erőt, tizennyolc gyalogost küld Szalacsikai György és Nagy Imre vezetésével. Homonnai Gabrielné (született Erdődy Klára, a korszak nagyasszonya) szintén küld támogatást: Somogyi Ferenc és Nagy Tamás huszonnégy gyalogossal érkezik meg Egerbe. Ezek a csapatok még a szomszédos Szolnok várának ostroma előtt megérkeznek, és ünnepélyes katonai esküt tesznek ("bé eskőnek") a királyra, az országra és az egri püspökre.

* **309–316. sor:** Az egri székeskáptalannak (a papi testületnek) is volt száz saját drabantja, de őket kezdetben adminisztratív vagy pénzügyi viták miatt nem tudták fogadni a várban. A katonák a rendes várbéli fizetést követelték, végül egyezsége jutottak és szétszlottak a védvonalakon. Közülük Figedi János huszonhat társával ("huszonheted magával") csatlakozik a lovas és gyalogos védőkhöz. Nem sokkal később Gömör vármegyéből Kis Péter Antal fut be ötven puskás gyalogossal.

* **317–320. sor:** Végül a megerősített Kassáról is megérkezik egy drabantcsapat, akiket a király eredetileg a szomszédos Szolnok várának megerősítésére küldött. Mivel azonban későn indultak, Szolnok vára addigra gyalázatosan "elcsúszott" (török kézre került, miután a külföldi zsoldosok elmenekültek). Így ezek a becsületes, harcra kész katonák ("az jámborok") jobb híján Eger felé vették az irányt, és bevonultak Dobóékhoz.

9. RÉSZ
(285–320. sor)

EGER VÁR VIADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

Fontosabb régi szavak és magyarázatuk

- * **Szabad városok:** Szabad királyi városok (önigazgatással és fallal rendelkező gazdag települések, mint Kassa, Lőcse, Eperjes).
- * **Béeskőnek:** Felesküsznek, katonai hűségesküt tesznek a vár védelmére.
- * **Nagy káptalannak:** Az egri egyházmegye vezető papi testületének.
- * **Bé nem kérhetének:** Nem tudták azonnal behívni/befogadni őket (a zsoldviták miatt).
- * **Huszonheted magával:** Huszonhat társával együtt (ő maga a huszonhetedik).
- * **Elcsúszott Szolnok:** Elveszett, elesett, elbukott Szolnok vára.
- * **Jámborok:** Itt: becsületes, hűséges, rendes katonák.

Érdekességek

- * **Homonnai Gábielné, a hazafias özvegy:** Ritka és szép momentum, hogy Tinódi egy nőt, Homonnai Gáborné Erdődy Klára özvegyet is név szerint említ a vár támogatói között. A korban a főúri özvegyek maguk irányították a hatalmas családi birtokokat, és Klára asszony nem fukarkodott: saját költségén szerelt fel és küldött 24 katonát Eger védelmére.
- * **A szolnoki trauma árnyéka:** A szakasz végén (319. sor) Tinódi az 1552. szeptember 4-én elesett Szolnok tragédiájára utal. Szolnok modern, erős vízi vár volt, de spanyol, német és cseh zsoldosai a török sereg láttán az éjszaka közepén egyszerűen elszöktek, sorsára hagyva Nyáry Lőrinc kapitányt. Ez a gyáva megfutamodás még inkább felértékelte az Egerbe vonuló "jámbor" kassaiak hűségét.

Történelmi háttér

Ez az epizód egy valóságos logisztikai és mikrotörténelmi aranybánya. Tinódi itt bizonyítja be, hogy Eger védelme valóban nemzeti ügyé vált a Felföldön (a mai Kelet-Szlovákia és Északkelet-Magyarország területén). Bár a szikszói nagyurak korábban cinikusan elutasították a kérést, a kisebb nemesek, a városok polgárai és a vármegyei tisztviselők megértették: ha Eger elesik, ők következnek. Így apró, 15-50 fős patakokból gyűlt össze az a színes, de végtelenül elszánt haderő, amely végül Dobó és Bornemissza keze alatt egységes, legyőzhetetlen védősereggé kovácsolódott.

EGER VÁR VLADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

Kérdések

1. Történelem:

Miért volt kulcsfontosságú politikai és morális aktus a katonák „béesküvése” Szolnok eleste előtt, és mit jelentett Eger számára a szolnoki erődítmény bukása?

2. Irodalom:

Mit árul el Tinódi emberi és költői hozzáállásáról az, hogy a kis létszámú csapatok vezetőit (pl. Fekete Lőrincet a maga 14 emberével) is név szerint megörökíti az énekében?

3. Kreativitás:

Képzeld el a hangulatot az egri várudvaron, amikor megérkeznek a Kassáról küldött katonák, és lihegve újságolják a hírt: „Szolnok elesett, a zsoldosok elszöktek, a török már a nyakunkon van!” Írd le 3 mondatban, hogyan reagálnak az éppen esküt tevő felvidéki újoncok a hírre!

EGER VÁR VLADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

Minta Válaszok:

1. Történelem:

A katonák ünnepélyes felesküvése („béesküvése”) jogilag és morálisan is a vár sorsához kötötte a frissen érkezett csapatokat, biztosítva a fegyelmet és a parancsmegtagadás elkerülését. Szolnok várának eleste hatalmas stratégiai csapás volt Eger számára: a Tisza menti kulcsfontosságú erődítmény bukásával Ahmed és Ali pasa seregei egyesülhettek, így a török hadigépezet teljes, akadálytalan erejével, minden addiginál nagyobb létszámfölényben zúdulhatott rá Eger falaira.

2. Irodalom:

Ez a végtelenül részletes névsorolvasás megmutatja Tinódi mély tiszteletét és krónikási felelősségét a legkisebb helytállás iránt is; nemcsak a híres hadvezéreket emeli ki, hanem a kisembereket is. Azzal, hogy a 14-18 főt hozó hadnagyok nevét is dalba foglalja, emlékművet állít a kollektív nemzeti áldozatvállalásnak, és egyúttal a mű hitelességét is növeli, hiszen a korabeli hallgatóság tagjai közül sokan ráismerhettek saját rokonaikra vagy szomszédaikra.

3. Kreativitás:

A kassai katonák baljóslatú szavaira megfagyott a levegő a napsütötte várudvaron, és a magasba emelt, eskura nyújtott ujjak egy pillanatra mind a levegőben maradtak. Az újoncok arcáról elszállt a szín, ahogy megértették, hogy Szolnok gyáva feladása után az ordító török vihar most már egyenesen feléjük tart. De a döbbenetet gyorsan felváltotta a düh: a vitézek még szorosabban markolták meg puskáikat, és a megrémült suttogást túlkiáltva, egyszerre, teli torokból dörögték a felesküvés szöveg utolsó szavait.